ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ

στον κόσμο του θεάτρου

Με τη μαγεία του 20ού αιώνα

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1917

Ήταν μόλις επτά χρονών
αλλά ήξερε κιόλας τι
ήθελε να γίνει όταν
μεγαλώσει...

γκρέκος!

Αγαπούσε όμως πολύ και το θέατρο...
Η παράσταση που είδε πριν λίγο καιρό με τη
μητέρα του δεν έλεγε να φύγει από το μυαλό του.
Ο τίτλος της ήταν παράξενος: *Ξιφίρ Φαλέρ*.
Τα κοστούμια άστραφταν, πιο όμορφα κι απ' ό,τι
στα παραμύθια.
Λίγο πριν το τέλος του έργου η πανσέληνος ανέτειλε
πίσω από την Ακρόπολη... σαν αληθινή!
Τόσο που ξεχνούσες πως ήταν μονάχα ένα σκηνικό.
Πώς γινόταν αυτό; Μόνο ένας μάγος θα τα κατάφερνε...

Στον κόσμο του θεάτρου όλα ήταν μαγικά..
Και άρα όλα μπορούσαν να συμβούν, σκέφτηκε.

ΚΗΦΙΣΙΑ 1927

Αλλά του άρεσε κι ο Καραγκιόζης. Κι ας ήτανε φτωχός, με μπαλωμένα ρούχα, κι έτρωγε συνέχεια ξύλο!

Τον τελευταίο καιρό είχε πιάσει φιλίες με τον Σωτήρη Σπαθάρη, τον καραγκιοζοπαίχτη. Ερχόταν και τον έβλεπε που ετοίμαζε τις παραστάσεις του. Εδώ τα σκηνικά δεν μοιάζαν καθόλου αληθινά. Δεν είχαν τέλειο σχέδιο, ούτε βάθος, ούτε όγκο. Λες και είχες στριμώξει το σεράι του πασά και την παράγκα του Καραγκιόζη ανάμεσα στις σελίδες ενός χοντρού βιβλίου. Πώς ξεραίνουμε τα λουλούδια για το φυτολόγιο; Έτσι! Του θύμιζαν ακόμα τις πόλεις και τα κτήρια στις εικόνες μέσα στις εκκλησίες, να, όπως στη Μονή Δαφνίου, με τα βυζαντινά ψηφιδωτά που του είχαν κάνει τόση εντύπωση όταν τα είχε πρωτοδεί μικρός.

Τολμηρά χρώματα, έντονες γραμμές...
έκλεινε τα μάτια και χόρευαν μπροστά του.

Και τότε μια δεύτερη σκέψη τού ήρθε
για τη μαγεία του θεάτρου:
Στη σκηνή τα πράγματα δεν είναι ανάγκη
να μοιάζουν αληθινά για να είναι ωραία.

Κάποτε στον Πειραιά πρόλαβε να δει,
κρυφά από όλους, λίγες σκηνές από μια
παράσταση διαφορετική: οι ηθοποιοί
δεν μιλούσαν, έπαιζαν το έργο μόνο με
κινήσεις. Ήταν παράσταση παντομίμας
από έναν πλανόδιο θίασο. Πρόσεξε τι
φορούσαν: λες κι είχαν ανακαλύψει
το ξεχασμένο σεντούκι της γιαγιάς,
μοιράστηκαν μεταξύ τους τα ρούχα
και τα έβαλαν πάνω από τα δικά τους.
«Αυτά είναι λαϊκά θεάματα, δεν είναι για μας,
δεν ταιριάζουν στην τάξη μας», τον τράβηξε από το χέρι
απότομα ο πατέρας του.

Κι όμως εκείνου του φάνηκε ωραία
η εικόνα της κοπέλας με τα μαύρα
μακριά μαλλιά και το λευκό νυχτικό
που τη λέγαν Γενοβέφα.
Δεν καταλάβαινε γιατί έπρεπε να
διαλέξει ανάμεσα σε θεάματα και
τάξεις, όπως έλεγε ο πατέρας του.

Έβρισκε ενδιαφέρον σε όλων
των ειδών τα έργα·
αυτή ήταν η τρίτη θεατρική του ανακάλυψη.

Ένα ήταν βέβαιο: ό,τι έβλεπε, είτε ήταν έργο
που «ταίριαζε στην τάξη τους» είτε από τα άλλα,
τα «λαϊκά», ήθελε μετά να τα παίζει κι ο ίδιος,
ξανά και ξανά. Έφτιαχνε με χαρτόνι ένα θέατρο,
έφτιαχνε και ηθοποιούς και έδινε παράσταση.

Αλλά - τέταρτο συμπέρασμα! - το θέατρο πρέπει να έχει θεατές.

Με χίλιους δυο τρόπους καλόπιανε τον μικρό
του αδελφό να γίνει το κοινό του. Κάποια φορά
που ο μικρός δεν ήθελε να καθίσει, τον έδεσε
στην καρέκλα! Έφαγε μια κατσάδα μετά...

Εκτός από το παιχνίδι αυτό, με το χαρτονένιο θέατρο και τον δεμένο θεατή, επινόησε κι ένα άλλο.
Διάλεγε ένα από τα δωμάτια του σπιτιού. Καθόταν στο πάτωμα. Έκλεινε τα μάτια. Φανταζόταν ότι ο χώρος γύρω του δεν ήταν πια το σπίτι του, αλλά η σκηνή ενός θεάτρου. Ότι βρισκόταν πλάι του ένας ολόκληρος θίασος από ηθοποιούς, πρόθυμους να υπακούσουν στις εντολές του. Πώς θα τους έλεγε να σταθούν; Τι θα φορούσαν; Τι εντύπωση θα έδιναν στους θεατές;
Φανταζόταν τα πράγματα γύρω του να αλλάζουν ρόλο. Το τραπεζομάντηλο μεταμορφωνόταν ξαφνικά στο πορφυρό ένδυμα αρχαίου βασιλιά. Η φουστανέλα του παππού συναντιόταν με μια λευκή φανέλα και μαζί με λίγα λουλούδια από χαρτί έφτιαχναν το φόρεμα μιας ρομαντικής δεσποινίδας.
Ένα βράδυ, καθώς ήταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι, τη στιγμή ακριβώς πριν τον πάρουν ο ύπνος και τα όνειρα, πέρασε από το μυαλό του μια ακόμη συναρπαστική σκέψη:

Στο θέατρο όλα παίζουν θέατρο!

ΔΕΛΦΟΙ 1930

Ήταν 20 χρονών.
Και εντελώς σίγουρος ότι θα γινόταν ζωγράφος!
Είχε μεγαλώσει, σπουδαστής πια στην
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών – αν και
κάποια από τα παιχνίδια που τον συντρόφευαν
παλιότερα συνέχιζαν να του φαίνονται θαυμαστά.
Κι ο κόσμος του θεάτρου το ίδιο.
Γι' αυτό βρισκόταν εδώ, στους
Δελφούς. Δεν θα έχανε αυτή τη γιορτή.
Ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός και η
γυναίκα του, η Εύα, οργάνωσαν για δεύτερη
φορά παράσταση τραγωδιών στο αρχαίο
θέατρο των Δελφών. Φέτος θα παρουσίαζαν τον
Προμηθέα Δεσμώτη και τις *Ικέτιδες* του Αισχύλου.
Ήθελε οπωσδήποτε να ζήσει αυτήν την εμπειρία.
Να δει τα αρχαία έργα να παίζονται στο
φυσικό τους χώρο, ξανά, έπειτα από αιώνες.

Τα κοστούμια τα είχε φτιάξει η ίδια η Εύα.
Σε άλλες παραστάσεις που είχε δει έντυναν
τους ηθοποιούς με ακριβά υφάσματα, μεταξωτά
ή βελούδινα. Η Εύα μελέτησε τις ανθρώπινες
μορφές στα αρχαία γλυπτά και τα αγγεία στα
μουσεία. Αλλά και στα χωριά τα παραδοσιακά
υφαντά. Για εκείνη υπήρχε ένα νήμα ανάμεσα
στα δύο. Έμαθε να υφαίνει. Έστησε έπειτα το
δικό της αργαλειό κι έφτιαξε με προσοχή ένα ένα
όλα τα κοστούμια.
Θυμήθηκε τον πατέρα του και την
αντιπάθειά του για τα «λαϊκά θεάματα».
Τον εαυτό του να γοητεύεται από αυτά.
Τη Γενοβέφα που είδε κάποτε
κλεφτά στον Πειραιά.
Τώρα γύρω του όλοι μιλούσαν για τη
λαϊκή τέχνη σαν μια πηγή από καιρό ξεχασμένη
στη γωνιά του κήπου κι ανακάλυπταν ξανά το
δροσερό της νερό.
Του φαινόταν ωραίο να συναντά ανθρώπους
με πάθος νεανικό σαν τους Σικελιανούς. Ευχόταν
να τους μοιάσει. Να κερδίζει γνώσεις, χωρίς όμως
να σταματά ποτέ να ενθουσιάζεται.

Να γίνει σοφός, να μείνει παιδί.

ΑΘΗΝΑ 1934

Τελευταίο έτος της Σχολής...
Στο εργαστήριο του δασκάλου του,
του Κωνσταντίνου Παρθένη, μάθαινε για
τους σπουδαίους ζωγράφους της Ευρώπης.
Καταλάβαινε σιγά σιγά τη σημασία του σχεδίου,
τις σχέσεις ανάμεσα στα χρώματα, πώς
οργανώνεται ένας πίνακας.
Είχε όμως διαλέξει κι έναν δεύτερο
δάσκαλο. Ο Φώτης Κόντογλου δεν ήταν
καθηγητής στη Σχολή, αλλά ζωγράφιζε με τον
τρόπο των βυζαντινών εικόνων. Πήγε κοντά
του σαν μαστορόπουλο, τον βοηθούσε στην
εργασία του και τον συντρόφευε στα ταξίδια του
σε μοναστήρια και εκκλησίες, εκεί όπου έστεκαν
άγιοι σοφοί και σιωπηλοί, ζωγραφισμένοι από
παλιούς τεχνίτες.
Αυτή η πάλη μέσα του, από μικρό παιδί. Η Δύση
και η Ανατολή. Από τη μια έργα σαν αληθινά.
Από την άλλη εικόνες λουσμένες στο φως
όχι της φύσης, αλλά της πίστης.

Ανάμεσα στα δύο διέκρινε, αμυδρά,
το πρόσωπο της τέχνης που ήθελε να κάνει.

Όσο για την παιδική του αγάπη, το θέατρο, δεν το είχε ξεχάσει. Ποτέ δεν έπαψε να εξερευνά τη μαγεία του φτιάχνοντας μικρά σχέδια με σκηνικά και πολύχρωμα κοστούμια. Τον αποπήραν όταν έδειξε τις *Φοίνισσες* του Ευριπίδη ζωγραφισμένες σαν από χέρι παιδικό, ότι δεν ταίριαζαν σε τραγωδία. Εκείνος διαφωνούσε και επέμενε. Ώσπου ήρθε η ευκαιρία να κάνει το δικό του!
Από τον Κόντογλου γνώρισε έναν νέο καθηγητή αγγλικών που αγαπούσε το θέατρο όσο κι εκείνος. Τον έλεγαν Κάρολο Κουν. Σκέφτηκαν να ανεβάσουν μαζί μια παράσταση, την *Ερωφίλη* του κρητικού ποιητή Γεώργιου Χορτάτση. Τη φαντάζονταν σαν παραμύθι που ένας γέροντας καθισμένος σε πέτρινο πεζούλι θα έλεγε στα παιδιά του χωριού.
Φέτος που θα τελείωνε τη Σχολή, θα έφευγε κι από τον Κόντογλου. Ήθελε να ταξιδέψει.

Πρώτος σταθμός των ονείρων του, το Παρίσι.

ΑΘΗΝΑ 1939

Το είχε παραμελήσει λίγο το θέατρο, σκέφτηκε.
Τον είχε απορροφήσει η ζωγραφική.
Μόνο πού και πού έφτιαχνε σκηνικά
και κοστούμια για το θίασο της Μαρίκας
Κοτοπούλη. Όσο κι αν πάντοτε επιδίωκε την
απλότητα, έβρισκε συναρπαστικό να εξερευνά
τον εξοπλισμό και τις δυνατότητές του στο
καινούργιο θέατρό της, το *Ρεξ*, κοντά στην
πλατεία της Ομόνοιας.
Αναπόλησε τον έναν χρόνο στο Παρίσι, το '35.
Ανήσυχος και περίεργος, είχε δει πολλά εκεί:
θεατρικές παραστάσεις, μουσεία, εκθέσεις, τους
παλιούς μεγάλους ζωγράφους στο Μουσείο του
Λούβρου, αλλά και διάσημους νεότερους, όπως
ο Picasso και ο Matisse.
Και, παράξενο, εκεί στη Γαλλία, έτυχε να
γνωρίσει το έργο του Θεόφιλου, ενός λαϊκού
ζωγράφου από τη Μυτιλήνη.
Από τότε αυτός ο αγνός σοφός που αγνοούσε τη
σοφία του ήρθε με τα λαμπερά του χρώματα να
καθίσει δίπλα στον Καραγκιόζη και τη Γενοβέφα.
Τις παλιές του αγάπες.
Αναστέναξε. Ίσως ήθελε να ταξιδέψει κι άλλο.
Γύρω του όμως όλοι μιλούσαν για πόλεμο...

ΠΑΡΙΣΙ 1962

Βημάτιζε σιωπηλός στη σκοτεινή σκηνή.
Το βράδυ θα παίζονταν εδώ οι *Όρνιθες*
του Αριστοφάνη, από το *Θέατρο Τέχνης* σε
σκηνοθεσία του Κάρολου Κουν,
του φίλου του από τα παλιά.

Ήταν λίγο ανήσυχος. Είχαν προσπαθήσει να δώσουν μια
εικόνα ζωντανή και παλλόμενη της κωμωδίας και η παράσταση
ήταν διαφορετική από τις παραστάσεις που είχε συνηθίσει
να βλέπει το κοινό. Μπορεί να υπήρχαν αντιδράσεις. Όπως
πριν από τρία χρόνια, όταν το έργο παίχτηκε στο Ηρώδειο και
απαγορεύτηκε, με προεδρικό διάταγμα, μάλιστα!
Δεν ήταν οι αντιδράσεις που τον έκαναν ανήσυχο, όχι.
Τον ενδιέφερε αν η δουλειά του είχε γίνει σωστά.
Στα χρόνια που είχαν περάσει είχε συνεργαστεί σε
παραστάσεις που συζητήθηκαν. Είχε κερδίσει φήμη.
Όμως έψαχνε ακόμα κάτι. Πάντα έψαχνε κάτι.

Τα σκηνικά και τα κοστούμια των *Ορνίθων* τον απασχόλησαν καιρό. Ακόμα και ύστερα από την παράσταση του Ηρωδείου τα είχε πάλι αλλάξει.
Μελέτησε κείμενα που μιλούσαν για το αρχαίο θέατρο. Την αρχαία ζωγραφική, αγγεία και αγαλματάκια που έδειχναν ηθοποιούς να παίζουν θέατρο. Τα ίδια τα θέατρα που οι ανασκαφές είχαν φέρει στο φως.
Μελέτησε επίσης εικόνες που έδειχναν πουλιά.
Μετά προσπάθησε να τις ξεχάσει.
Μελέτησε πώς ντύνονται στην Αφρική οι φυλές των ιθαγενών για τις παράξενες τελετές τους.
Και τελικά αποφάσισε να σκεφτεί πιο απλά, να θυμηθεί πώς ντύνεται ένα παιδί χαρούμενο για τις απόκριες.

Η ζωγραφική, στο καβαλέτο του εργαστηρίου ή στη θεατρική σκηνή, ήταν ένα πείραμα. Που όμως, αντίθετα από τις επιστήμες, στην τέχνη κατέληγε σε πολλές λύσεις. *Μπορούσε* να καταλήγει και *έπρεπε* να καταλήγει σε πολλές λύσεις.

Ώστε να οδηγεί στο επόμενο πείραμα...

ΑΘΗΝΑ 1965

Ώρες περνούσαν συζητώντας με τον Κουν.
Ανέβαζαν φέτος τους *Πέρσες* του Αισχύλου
στο Λονδίνο.
Το ‘62 στο Παρίσι οι *Όρνιθες* είχαν κερδίσει το
πρώτο βραβείο ανάμεσα σε θιάσους από όλο
τον κόσμο. Αυτό τους έκανε βέβαια περήφανους,
αλλά και ακόμα πιο απαιτητικούς
- από τον ίδιο τους τον εαυτό.
Όπως κάθε φορά, ξεκίνησε με πάθος τη
μελέτη: την εποχή του έργου, τα κτήρια της
αυτοκρατορίας των Περσών, τα ανατολίτικα
ενδύματα... Και γύρω του ψήλωναν χάρτινοι
λόφοι από βιβλία, λεξικά, φωτογραφίες και
προσχέδια.
Μα καθώς τα ξανακοίταζε όλα αυτά, διαπίστωνε
πως δεν ταίριαζαν στην παράστασή τους.
«Στο θέατρο πρέπει να παίρνεις ελευθερίες
για να γίνεσαι πειστικός. Να είσαι τολμηρός!»
ψιθύρισε στον εαυτό του.

Ποια ιστορική ακρίβεια ζητούσε;
Η απάντηση δεν ήταν απλή:
Πώς ήταν οι Πέρσες;
Ή πώς τους έβλεπαν οι Έλληνες;
Σχεδίασε τις μορφές του Μίνωα και
του αδελφού του, του Ραδάμανθυ, όπως
τις είδε στην εικόνα ενός αρχαίου αγγείου.
Πρόσθεσε μικρές γαλάζιες πινελιές στα μανίκια.
Μισόκλεισε τα μάτια. Η αντίθεση έκανε τα
καφεκόκκινα χρώματα να ισορροπήσουν
καλύτερα. Αύριο κιόλας θα πήγαινε στον
αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού.

Ίσως εκεί, περπατώντας ανάμεσα στα μαρμάρινα μνημεία,
να ανακάλυπτε το μονοπάτι που έψαχνε.

ΑΘΗΝΑ 1977

Να κι ένα πείραμα που δεν είχε ως τώρα δοκιμάσει όπως θα ήθελε: να μεταφέρει αρχαία έργα στη δική μας εποχή.

«Αφού μιλούν για πράγματα που ακόμα μας αγγίζουν, γιατί να μην τους δώσουμε οικεία μορφή;» αναρωτιόταν.

Αρκεί να βρει κανείς τις αντιστοιχίες...

Διάλεξε τις *Τρωάδες* του Ευριπίδη.

Μετέφρασε ο ίδιος το έργο. Θα το σκηνοθετούσε κιόλας. Η υπόθεση τον άγγιζε βαθιά: οι Τρώες έχουν χάσει τον πόλεμο. Η πόλη τους καίγεται. Η Εκάβη, η αιχμάλωτη βασίλισσα, και οι γυναίκες της πτηνμένης πόλης θα πουληθούν σκλάβες.

Η ιστορία της Ελλάδας είναι γεμάτη από ιστορίες πολέμου, καταστροφών και προσφυγιάς. Οι μνήμες επτά χρόνων δικτατορίας - και δικής του αυτοεξορίας στο Παρίσι - είναι άλλωστε τόσο πρόσφατες... Η γριά Εκάβη δεν θα μπορούσε, λοιπόν, να είναι μια γυναίκα που πενθεί φορώντας μαύρα ρούχα; Οι Έλληνες πολεμιστές ντύνονται με χακί στρατιωτική στολή.

Ο Μενέλαος με ναυτικά. Η Ελένη με βραδινό φόρεμα και πλατύγυρο καπέλο, αδιαφορεί για τη δυστυχία που προκάλεσε η μοιραία ομορφιά της.

Έψαξε πολύ να βρει χώρο για την παράσταση.
Γιατί δεν ήθελε ένα συνηθισμένο θέατρο.
Ζητούσε κάτι άλλο. Κατέληξε τελικά σε ένα
εγκαταλελειμμένο πάρκινγκ στην οδό Καπλανών,
στο κέντρο της Αθήνας.
Τριγύρω τα ίχνη από γκρεμισμένα σπίτια,
οι ιστορίες που διηγούνταν οι τοίχοι θύμιζαν
έντονα την κατεστραμμένη πόλη, είτε την έλεγαν
Τροία είτε Αθήνα.

ΑΘΗΝΑ 1989

«Πόσα έργα έχετε σκηνογραφήσει;» τον ρώτησαν πρόσφατα σε μια συνέντευξη.
Πόσα έργα;
Θυμόταν τίτλους, διάσπαρτα επεισόδια από τις παραστάσεις, ιστορίες ένα σωρό...
Όμως ο αριθμός τού διέφευγε.
Ήθελε να θυμάται τα έργα του έτσι όπως οι άνθρωποι θυμούνται τους έρωτές τους: ονόματα, στιγμιότυπα, αναμνήσεις, χρώματα και αισθήσεις. Χωρίς αριθμούς.

Έσκυψε πάλι πάνω από τη δουλειά του.
Τελείωνε την αφίσα για μια παράσταση, το *Φιντανάκι*.
Κόλλησε ένα λουλούδι-χωνάκι από χαρτί, μπλε-μοβ, στα ζωγραφισμένα πράσινα κλαδιά.
Τα χέρια του έτρεμαν.
Όμως έβλεπε καθαρά ότι έλειπε μια σκιά από την εικόνα στην αφίσα. Ήταν απαραίτητο να κολλήσει ένα χωνάκι.

Όσπου κάπου εκεί το έργο τελείωσε κι έπεσε η αυλαία.

Αντίο...

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εξώφυλλο

σ. 1: Γιάννης Τσαρούχης, χάρτινο κουτί με ντεκουπαρισμένα ερείπια και στο φόντο ουρανό με σύννεφα. Νερομπογιά σε χαρτόνι, 29 x 36,5 εκ. Ιδιωτική συλλογή

σ. 2: Φωτογραφία του Γιάννη Τσαρούχη σε παιδική ηλικία. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη

Γιάννης Τσαρούχης, *Καράβια στο ηλιοβασίλεμα*, 1917. Παστέλ σε χαρτί, 40 x 58 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 779

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 3: Σωτήρης Σπαθάρης, *Τοπίο με κουρτίνα*, 1936. Ψαρόκολλα και δερματόκολλα σε χαρτί, 214,5 x 195 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 524

Γιάννης Τσαρούχης, *Οκτώ κοστούμια για τον Καραγκιόζη*, 1926-7. Ακουαρέλα σε χαρτί, 33 x 25,2 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 1376

Μονή Δαφνίου, *Η Βαϊοφόρος*, τέλη 11ου αι., ψηφιδωτό. Φωτογραφικό αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων

σ. 4: Φωτογραφία του Γιάννη Τσαρούχη και του αδελφού του Μάριου σε παιδική ηλικία, ένθετη σε πλαίσιο ζωγραφισμένο από τον Τσαρούχη. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη

Γενοβέφα, Πράξη Δ'. Λιθογραφία, Σωτήρης Χρηστίδης

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο*. Νερομπογιά και κόλλα πάνω σε πανί, 41,5 x 55 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 5: Γιάννης Τσαρούχης, *Άλκηστη Ευριπίδη*, μακέτα κοστουμιών (λεπτομέρεια), 1926-7. Ακουαρέλα σε χαρτί, 35,2 x 25 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 1308

Γιάννης Τσαρούχης, *Θέατρο με χορεύτριες*, κουτί από χαρτόνι ζωγραφισμένο με παστέλ, 24,5 x 17 εκ. Ιδιωτική συλλογή

σ. 6: Γιάννης Τσαρούχης, *Ο διάδρομος του σπιτιού της θείας του καλλιτέχνη ως σκηνικό για την Αντιγόνη του Σοφοκλή*, 1971. Νερομπογιά σε χαρτί, 12 x 22 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 810

Γιάννης Τσαρούχης, *Το σαλόνι της θείας του καλλιτέχνη ως σκηνικό για το μπαλέτο Η Ωραία Κοιμωμένη*, 1971. Νερομπογιά σε χαρτί, 21,2 x 17,3 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 809

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 7: Φωτογραφία από τις Β' Δελφικές Εορτές, *Προμηθέας Δεσμώτης Αισχύλου*, 1930. Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

Φωτογραφία από τις Β' Δελφικές Εορτές, 1930. Κάτω αριστερά η Εύα Πάλμερ-Σικελιανού. Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

ΕΙΚΟΝΕΣ

Γιάννης Τσαρούχης, *Αυτοπροσωπογραφία*, 1926. Νερομπογιά και μολύβι σε χαρτί, 24 x 19 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 641

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 8.: Φωτογραφία από τις Β' Δελφικές Εορτές, *Ικέτιδες Αισχύλου*, 1930. Φωτογραφικό Αρχείο Μουσείου Μπενάκη

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 9: Γιάννης Τσαρούχης, *Σπουδή γυμνού*, 1934. Λάδι σε πανί, 128 x 98 εκ. Εθνική Πινακοθήκη, αρ. 4172

Γιάννης Τσαρούχης, *Αποκαθήλωση από τη Μορφοκλησιά της Αίγινας*, αντιγραμμένο από αντίγραφο του Φώτη Κόντογλου, 1931. Νερομπογιά σε χαρτί, 34 x 24,5 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 19

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο με νεοκλασικό σπίτι*. Νερομπογιά σε χαρτόνι, 22 x 33,2 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 10: Γιάννης Τσαρούχης, *Φοίνισσες Ευριπίδη*, μακέτα σκηνικού,1928. Ακουαρέλα σε χαρτί, 9 x 13,5 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 1339

Γιάννης Τσαρούχης, *Ερωφίλη Γεωργίου Χορτάτση*, μακέτα σκηνικού, 1934. Νερομπογιά σε χαρτί, 16,1 x 25,9 εκ. Ιδιωτική συλλογή

σ. 11: Γιάννης Τσαρούχης, *Στέλλα Βιολάντη Γρηγόριου Ξενόπουλου*, μακέτα σκηνικού, 1938. Gouache σε χαρτί, 14,5 x 23 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 306

Γιάννης Τσαρούχης, *Ο Θεόφιλος ως Μέγας Αλέξανδρος*, 1966. Λάδι σε πανί, 222,5 x 99,5 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο με νεοκλασικό σπίτι*. Νερομπογιά σε χαρτόνι, 22 x 33,2 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 12: Γιάννης Τσαρούχης, *Όρνιθες Αριστοφάνη*, μακέτα σκηνικού, 1962. Gouache σε χαρτί, 22,3 x 30 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 607

Γιάννης Τσαρούχης, *Όρνιθες Αριστοφάνη*, μακέτα κοστουμιού. Νερομπογιά σε χαρτί, 22 x 13 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Γιάννης Τσαρούχης, *Όρνιθες Αριστοφάνη*, μακέτες κοστουμιού. Μολύβι σε χαρτί, 39,5 x 29 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 611, 609, 610

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 13: Τοιχογραφία που απεικονίζει ηθοποιούς της Νέας Κωμωδίας, από ζωφόρο στην Οικία των Κωμωδών, Δήλος, 2ος - 1ος αι. π.Χ. Φωτογραφικό αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων

ΕΙΚΟΝΕΣ

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο, μαθήματα ζωγραφικής*. Νερομπογιά σε χαρτί, 25,4 x 35 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 14: Γιάννης Τσαρούχης, *Πέρσες Αισχύλου*, μακέτα σκηνικού. Gouache σε χαρτί, 26 x 35,3 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 608

Γιάννης Τσαρούχης, *Πέρσες Αισχύλου*, προσχέδιο σκηνικού. Μελάνι, μολύβι, ακουρέλα και τέμπερα σε χαρτί, 21,4 x 31,3 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 1540

σ. 15: Γιάννης Τσαρούχης, *Πέρσες Αισχύλου*, μακέτα κοστουμιών, 1964. Τέμπερα σε χαρτί, 34 x 24 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Ερυθρόμορφο αγγείο με παράσταση των τριών κριτών του Κάτω Κόσμου, Μίνωα, Αιακού και Ραδάμανθυ (ελεύθερη απόδοση)

Γιάννης Τσαρούχης, *Τοπίο*. Νερομπογιά και κόλλα πάνω σε πανί, 41,5 x 55 εκ. Ιδιωτική συλλογή (λεπτομέρεια ως φόντο της σελίδας)

σ. 16: Γιάννης Τσαρούχης, *Τρωάδες Ευριπίδη*. Μακέτα σκηνικού και κοστουμιών, 1977. Λάδι σε χαρτί, 72,5 x 98,4 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 690

Γιάννης Τσαρούχης, *Τρωάδες Ευριπίδη*, το θέατρο, 1977. Νερομπογιά σε χαρτί, 15 x 38 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 5190

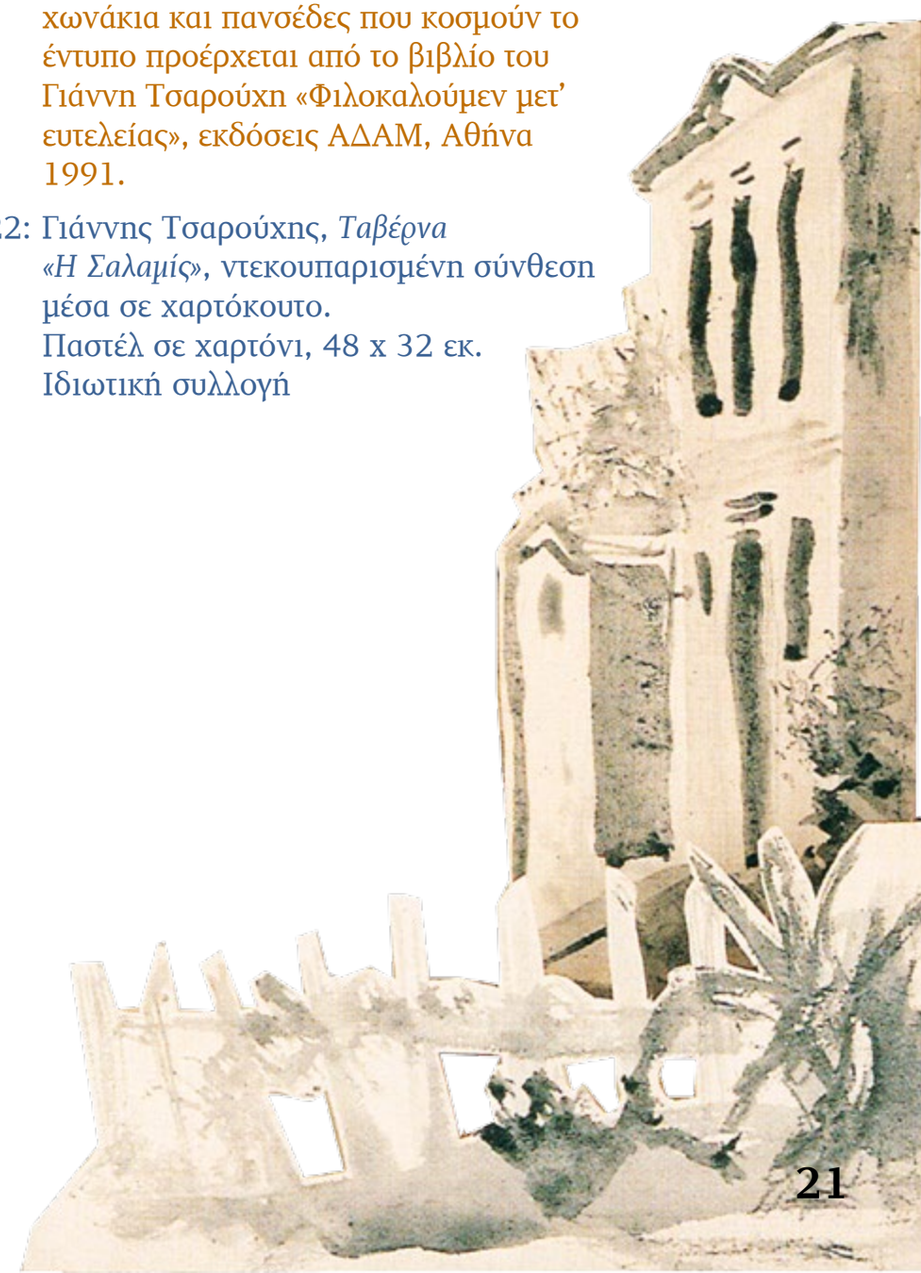
σ. 17: Φωτογραφία από την παράσταση των *Τρωάδων*. © Στέλιος Σκοπελίτης

Γιάννης Τσαρούχης, *Τρωάδες Ευριπίδη*, μακέτες κοστουμιών, 1977. Gouache και μολύβι σε χαρτί, 30 x 49 εκ. Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη, αρ. 852

σ. 18: Γιάννης Τσαρούχης, *Το Φιντανάκι Παντελή Χορν*, μακέτα για την αφίσα της παράστασης του Θεάτρου Τέχνης, 1989. Νερομπογιά και παστέλ σε χαρτί με ανάγλυφα χωνάκια, 60 x 43 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Η εικονογράφηση με πεταλούδες, χωνάκια και πανσέδες που κοσμούν το έντυπο προέρχεται από το βιβλίο του Γιάννη Τσαρούχη «Φιλοκαλούμεν μετ' ευτελείας», εκδόσεις ΑΔΑΜ, Αθήνα 1991.

Οπισθόφυλλο, σ. 22: Γιάννης Τσαρούχης, *Ταβέρνα «Η Σαλαμίς»*, ντεκουπαρισμένη σύνθεση μέσα σε χαρτόκουτο. Παστέλ σε χαρτόνι, 48 x 32 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Αθήνα, 2015

Γενικός Συντονισμός έργου:	*Μαρία Λαγογιάννη, Δρ Αρχαιολόγος* *Σουζάνα Χούλια - Καπελώνη, Αρχαιολόγος*
Γενική επιμέλεια:	*Τόνια Κουτσουράκη, Αρχαιολόγος* *Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος*
Γραφιστική επιμέλεια:	*Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας*
Κείμενα:	*Αλεξάνδρα Σέλελη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος*
Δημιουργική/καλλιτεχνική επιμέλεια:	*Σοφία Δεληγιάννη, Γραφίστρια*
Διορθώσεις κειμένων:	*Βιολέττα Ζεύκη, Αρχαιολόγος - Μεταφράστρια*

Ευχαριστούμε το Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη και ιδιαιτέρως την κα Νίκη Γρυπάρη για τη συνεργασία και την άδεια χρήσης των κειμένων και των φωτογραφιών των έργων του καλλιτέχνη, το Μουσείο Μπενάκη και τον Στέλιο Σκοπελίτη.

© Υπουργείο Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Διεύθυνση Μουσείων, Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

© Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη: όλων των έργων και των κειμένων του Γιάννη Τσαρούχη που ανήκουν στο Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη ή βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές ή μουσεία.

ISBN: 978-960-386-214-7

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έντυπο «Ο Γιάννης Τσαρούχης στον κόσμο του θεάτρου» της θεματικής ενότητας «Με τη ματιά του 20ού αιώνα» δημιουργήθηκε το 2015 στο πλαίσιο της Πράξης με κωδικό MIS 339815 «Επικαιροποίηση και ψηφιοποίηση πολιτιστικού εκπαιδευτικού υλικού για την ενίσχυση της εκπαιδευτικής διαδικασίας», που υλοποιείται από τη Διεύθυνση Μουσείων στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.